

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

VSTUPNÍ ANALÝZA MĚSTA NOVÝ BOR

Zpracoval: Mgr. Daniel Vališ

červenec 2016

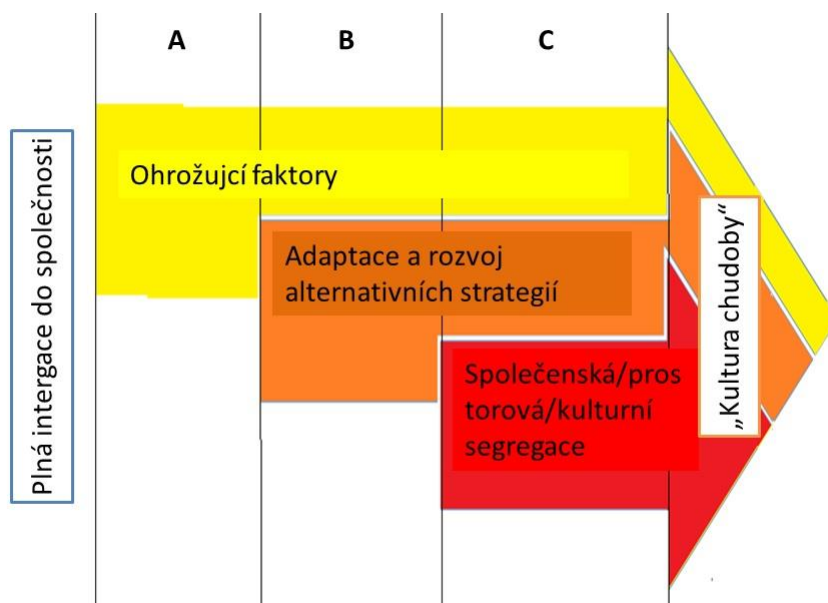

Sociální vyloučení – o čem je řeč?

Pro intervenci Agentury pro sociální začleňování je sociální vyloučení/exkluze klíčovým konceptem. Následující krátkou kapitolu proto věnujeme právě jemu. Tento teoretický úvod by neměl být pouhým intelektuálním cvičením, naopak by měl přispět k lepší orientaci v dané problematice a lepšímu pochopení snah ASZ vůbec.

Sociální vyloučení je možné definovat jako stav, v němž se ocitají lidé, kteří mají ztížený přístup k institucím, společenským sítím, ekonomickým a kulturním statkům, a participaci na chodu většinové společnosti, na níž jsou ovšem závislí. Tyto bariéry může představovat například zadlužení, rozvod, ztráta bydlení či zaměstnání, rozvoj duševní nemoci, alkoholismus atp., a to vzniklé jak v důsledku životní krize, která, pokud není zavčas řešena, může zahájit propad jednotlivce či rodiny na sociální dno, tak mohou být tyto bariéry dlouhodobě „pěstovány“ v rámci stabilních společenských sítí. Sociálně vyloučení se svým životním podmínkám přizpůsobují a osvojují si specifické vzorce chování, které jsou mnohdy v rozporu s hodnotami majority. Prostředí neoficiálních struktur, bídy, zmaru a celkové izolovanosti představuje živnou půdu pro výskyt celé řady patologických jevů a přitahuje zájem dealerů drog, poskytovatelů „výhodných půjček“, podvodníků a dalších podnikatelů s chudobou, kteří z daného stavu těží a pomáhají jej udržovat. Děti vyrůstající v těchto podmínkách bývají smyslově i citově deprivované, nepřicházejí do kontaktu s jinými podněty, než které nabízí prostředí sociálně vyloučených lokalit, a zpravidla se nenaučí návykům a dovednostem, které by jim umožnily ve většinové společnosti obstát, čímž se celý kruh uzavírá.

Sociální vyloučení může mít celou řadu podob, které se odlišují jak závažnosti, tak i způsobem jejich řešení. Zejména pro případ Nového Boru je zavádějící vyhrazovat tento pojem čistě pro městská chudinská ghetta a jako smysluplné se naopak jeví uvažovat o různých míře ohrožení rizikovými faktory a pozici sledované populace na pomyslné ose mezi plnou integrací do společnosti a institucionalizovanou „kulturou chudoby“ na straně druhé, jak naznačuje následující schéma.

Smyslem nákresu je poukázat na kumulaci a provázanost bariér, které s postupující mírou adaptace na danou životní situaci a vytváření specifických sociálních struktur činí jejich překonávání bez pomoci zvenčí stále obtížnější. Zatímco osobu, která má v důsledku ztráty zaměstnání problém zaplatit nájem, je možné podpořit nabídkou splátkového kalendáře a např. asistovanou návštěvou Úřadu práce (A), pokud svoji situaci již dlouhodobě řeší půjčkami a kombinací dávek a práce mimo oficiální struktury (B), bude třeba bojovat i proti „výhodám“ tohoto systému. Řešení situace lidí bez domova, či obyvatel sociálně vyloučených lokalit (C), pak zahrnuje i práci se stigmatizací této skupiny obyvatel, nedůvěrou a rostoucími obavami na obou stranách společenské barikády.

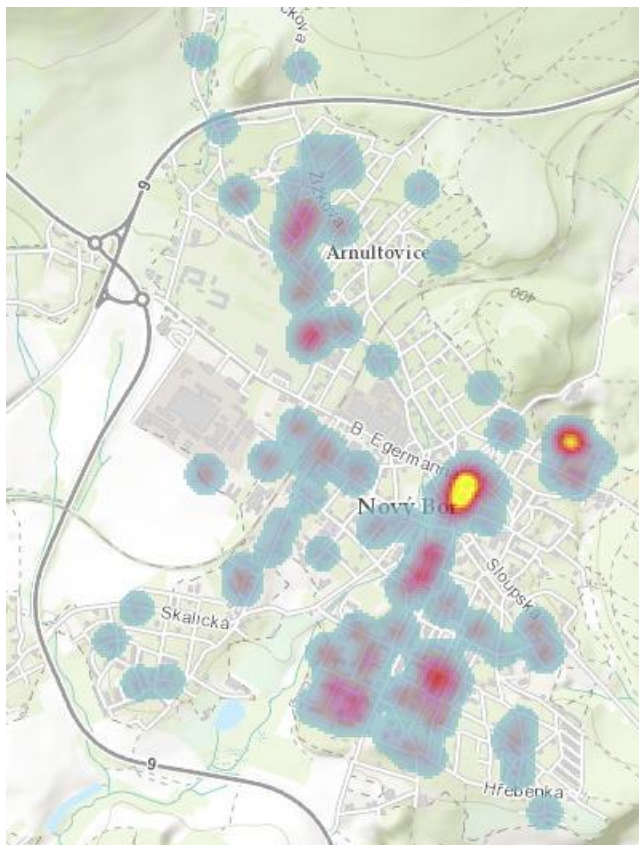
Problematika sociálního vyloučení se tedy dotýká různých skupin obyvatel a různým způsobem. Současný stav však není statický, nýbrž jde o jeden moment v živém procesu. Závěry Analýzy sociálně vyloučených lokalit v ČR z roku 2015 ukazují, že propad na společenské postihuje stále více domácností a život v ghettech se netýká jen početných romských rodin. Tímto dokumentem bychom chtěli přispět k opačnému trendu.

Lokalizace sociálního vyloučení v Novém Boru

V Novém Boru se s geografickou segregací sociálně slabých obyvatel prakticky nesetkáme. Výjimku představuje ubytovna v Severní ulici, kterou jako jedinou lze označit za sociálně vyloučenou lokalitu, případně jeden vícegenerační dům na okraji městské zástavby obývaný romskou rodinou. K nepatrně vyšší koncentraci sociálně slabých na některých adresách sice dochází, nicméně ne v takové míře, aby byla pro sousedství ohrožující, natož aby docházelo k odlivu majority z těchto míst, či dokonce k dramatickému poklesu ceny nemovitostí. Tuto

skutečnost lze ilustrovat například na teplotní mapě výskytu dlouhodobě nezaměstnaných osob (v evidenci déle než 12 měsíců)

Nejvýraznějším bodem je adresa městského úřadu, kde jsou hlášeni například lidé bez domova, nebo na ubytovně (ta na mapě proto není). Pro pochopení proporcí tohoto zobrazení, je však dobré si uvědomit, že i toto nejjasnější místo tepelné mapy představuje pouhých 11 dlouhodobě nezaměstnaných. Zřetelněji ještě vystupuje sídliště Rumburských hrdinů, o němž bude detailně pojednáno později. Ostatní výskyty víceméně kopírují adresy s větším počtem obyvatel. I přesto, že situace v Novém Boru není z hlediska segregace nikterak dramatická, představíme si nyní několik lokalit, které pozornost zasluhují.

Sociální ubytovna Severní 755

Jedná se o samostatně stojící pětipodlažní panelový dům ve vlastnictví města. Správu vykonává Farní Charita Česká lípa. Kromě obyvatel ubytovny zde přebývají i klienti azylového domu. Ubytovna nabízí 62 dvoulůžkových pokojů pro osoby s nízkými příjmy. V únoru 2016 zde přebývalo 13 rodin a 59 jednotlivců, celkem 103 osob, přičemž celková kapacita činí 124 osob. Podle informací provozovatele pochází více než polovina lidí z

novoborska¹, kteří mají ostatně i přednost před lidmi ze vzdálenějších oblastí. Jakékoliv informace o počtu obyvatel rychle zastarávají z důvodu vysoké fluktuace. Jen za rok 2015 se zde vystřídalo 72 osob.

Počet obyvatel na ubytovně (data březen 2016)

0-5let	5-6 let	6-15let	15-18let	18-26let	26-60let	60 let a více	celkem
7	4	4	6	12	51	19	103

Počet obyvatel pobytové služby

0-5let	5-6 let	6-15let	15-18let	18-26let	26-60let	60 let a více	celkem
4	0	2	0	1	5	0	12

Obyvatelé mají vlastní sociální zařízení a výše nájmu je stanovena na 3 010 Kč za osobu a měsíc. Každá jednotka je vybavena vlastním vodoměrem, což vede k větší odpovědnosti za spotřebu. Správa Farní Charity zaručuje takové podmínky pro bydlení, které lze v případě objektu tohoto typu hodnotit jako nadstandardní. Vchod do ubytovny je nepřetržitě střežen vrátnicí, kde návštěvníci musí předložit občanský průkaz. Osobám, které představují riziko pro obyvatele, anebo s nimi byly v minulosti špatné zkušenosti, je vstup odepřen. Vzhledem k vysoké poptávce si vedení ubytovny může mezi žadateli vybírat a snižovat tak riziko potenciálních konfliktů. O úklid společných prostor se stará uklízečka. Ubytované osoby se mohou kdykoliv se svými problémy obrátit na pracovníky sociálních služeb Farní Charity, které zde mají zázemí. Oslovení rezidenti se všichni shodovali v tom, že na ubytovně panuje klid a velice oceňovali možnost obrátit se v případě konfliktů se sousedy přímo na správu ubytovny, která problém efektivně vyřeší za ně. Ti, kteří měli zkušenost s jinými ubytovnami, si vysokého standardu velice považovali. Ačkoliv 3 z 5 dotázaných projeví zájem ubytovnu opustit, z rozhovoru vyplynulo, že se nejedná o palčivou a bezodkladnou potřebu. Jako hlavní problém bydlení na ubytovně byla ze strany obyvatel uváděna jeho vysoká cena.

I přes větší koncentraci sociálně slabých obyvatel se daří okolí ubytovny udržovat čisté a to i díky aktivizaci samotných obyvatel. Jako vyložené problematická není ubytovna vnímána ani obyvateli domů v blízkém okolí, a to i přes silné obavy, které převod správy budovy pod Farní Charitu zpočátku vyvolal. Počáteční obtíže se však podařilo rychle překonat. Člen představenstva SVJ v Severní ulici například velice ocenil vstřícný přístup a spolupráci při řešení nepříjemných situací ze strany samosprávy a Farní Charity: „na začátku problémy byly, ale opravdu míším ocenit paní Ortovou, paní Kubánovou i paní místostarostku, že to včas podchytily, a našly na ty potížisty páky“ I ostatní obyvatelé domů v sousedství potvrdili, že blízkost ubytovny nepředstavuje z hlediska soužití vážnější problém.

Ačkoliv tedy ubytovna představuje místo s nejvyšší koncentrací sociálně slabých obyvatel v obci, daří se díky svědomité a profesionální správě potenciální problémy řešit. Na základě

¹ V květnu 2016, kdy bylo na ubytovně pouze 84 obyvatel pocházelo z novoborska 52 z nich. Přibližně polovina navíc přišla z bytů, nikoliv z jiných ubytoven.

svých dosavadních zkušeností si dovoluujeme tvrdit, že ubytovna v Novém Boru patří k nejlépe vedeným zařízením podobného typu.

Sídlíště Rumburských hrdinů

Sídlíště Rumburských hrdinů je tvořeno sevřenou formací panelových domů, které dávají vzniknout čtvercovému prostranství s dětským hřištěm. Z hlediska vlastnictví a správy je možné rozdělit jej do 4 skupin: 1) domy ve vlastnictví města spravovaných firmou NOBYS (819-821, 860) 2) dům spravovaný Společenstvím vlastníků RH 741 Nový Bor 3) Domy spravované OSBD Česká Lípa 4) Domy spravované Společenstvím vlastníků RH 748,749 a 750. Jejich detailní popis je k dispozici dále v textu. Podle vyjádření místních obyvatel (12 neformálních rozhovorů) platí sídlíště za příjemné a klidné místo k životu, navíc v bezprostřední blízkosti lesa, který většina respondentů dle svých slov často a ráda navštěvuje. V žádném případě nebylo sídlíště vnímáno jako problémová, či snad nebezpečná lokalita – tyto charakteristiky respondenti přisoudili zejména lokalitě V Parku, ubytovně v Severní ulici a okolí sportovního oválu.

Stojí však za zmínku, že navzdory pověsti „dobré adresy“ zde během teplejších měsíců ke konfliktům přesto dochází, a to mezi majoritou a Romy. Předmětem sváru bývá hřiště a veřejný prostor. Zkušenost místních obyvatel hovoří o tom, že děti z obou skupin jsou schopné spolu vycházet, dokud počet Romů nepřekročí určitou hranici, kdy začne docházet k vzájemnému vymezování: „romské děti a bílé drzej partu. Když přijde jeden, tak to jde, když přijdou dva, tak to jde, ale jak jich je pět, dělaj bordel“. Hřiště pak okupuje jedna, nebo druhá skupina. Romských rodin žije na sídlíšti málo. Odhady sociálního odboru hovoří o 15%, na základě rozhovorů a pozorování v místě bychom se přikláněli k nižšímu

zastoupení.² Respondenti nebyli s to určit, zda se v případě konfliktů jedná o místní děti, děti, které přijdou z jiných částí Nového Boru, anebo o děti z jiných měst, když o prázdninách přijdou za příbuznými. Nelze vyloučit ani hypotézu, že nárůst počtu Romů je pouze „optickým klamem“ způsobeným tím, že romské rodiny v létě tráví venku čas mnohem více, než ostatní obyvatelstvo.

741

- 59 bytů, (6 bytů města, zbytek jednotliví vlastníci- podle katastru 10 nebydlí v NB)
- Byty: 3+1 (2x na patře), 0+2 (2x na patře), 1+1
- **figuruje mezi adresami s vysokým počtem příjemců dávek SSP a HN**
- **Cca 9 bytů se pronajímá** - někteří majitelé jsou velice těžko dohledatelní a nekomunikují
- Problémoví nájemníci jsou ti v pronájmu – jedná se většinou o **mladé lidi, kteří dělají mejdany a hluk**
- Někteří mladí nájemníci patrně užívají drogy – je cítit marihuana, během šetření nalezena použitá jehla
- Fluktuace: 2/3 nájemníků bydlí v domě od jeho postavení, obměňují se zejména ti v pronájmu (v jednom případě se obměnilo osazenstvo jednoho bytu 3x během roku)
- Do fondu oprav se přispívá 22Kč/m² – bydlení je velice levné, pronajímatelé zpravidla přidávají přírážku 2500Kč/měs.
- 2 romské rodiny – bezproblémové soužití
- 8-10 důchodců
- Společné prostory jsou neudržované a mnohdy zastavěné nepotřebným nábytkem a odpady – příspěvky do fondu oprav dle předsedy SVJ spolknou důležitější opravy
- Problémy v domě byly větší, dokud bylo víc bytů města Odkoupit je mohli pouze zajištěnější obyvatelé (od 2007).
- Dříve časté krádeže – dnes díky obměně obyvatel a kamerovému systému (od 2009) hodnotí místní situaci jako klidnou. Na chodbě si někteří nechávají i kola
- Správu zajišťuje NOBYS

745- 747, 751-754

- 7 vchodů po 23 bytech

² Informace o skladbě obyvatel domu ve správě OSBD Česká Lípa nám jeho zástupci nechtěli sdělit. Ve vchodech, které jsme zmapovali kompletně, však podíl romských obyvatel nedosahoval ani 5%. Poznatky z dřívějších šetření v různých obcích po ČR ukazují, že zejména v prostředí sídlišť bývá podíl Romů nadhodnocován.

- 2 SVJ, většinu bytů zde vlastní OSBD Česká Lípa, zbytek patří jednotlivým vlastníkům bytů
- SVJ
 - 745 – 17 bytů OSBD ČL, 6 ostatní vlastníci
 - 746 - 18 bytů OSBD ČL, 5 ostatní vlastníci
 - 747- 18 bytů OSBD ČL, 5 ostatní vlastníci
- SVJ
 - 751 - 18 bytů OSBD ČL, 5 ostatní vlastníci
 - 752 – 12 bytů OSBD ČL, 11 ostatní vlastníci
 - 753 – 16 bytů OSBD ČL, 7 ostatní vlastníci
 - 754 – 20 bytů OSBD ČL, 3 ostatní vlastníci
- Podle náhodných rozhovorů s obyvateli není přímo v těchto domech problém se soužitím nájemníků. Totéž potvrdili i domovníci
- Přesto však vchod **754** figuruje mezi adresami s vysokým počtem příjemců dávek SSP a HN

748-750

- 3 vchody po 23 bytech
- SVJ: Společenství vlastníků RH 748,749 a 750
- OSBD ČL nevlastní žádné jednotky

819 -821

- 64 bytů
- Byty 2+1 (na patře dva), 1+1 a garsonky (na patře po jednom)
- Ve správě NOBYS
- Ubytování pro chudší občany - z rozhovorů vyplynulo, že někteří nájemníci by mohli využívat poradenské služby
- Převážně rodiny s většími dětmi, cca 5 důchodců
- Fluktuace: Za poslední 2 roky odešlo 8 nájemníků – osazenstvo stabilní
- Jedna romská rodina – z hlediska soužití bezproblémová
- Problémy občas s **mladými jednotlivci**
- Občas výskyt krádeží, užívání marihuany – výrazné zlepšení po instalaci kamerového systému

860

- 20 bytů
- 19 z nich vybudováno z dotace jakožto sociální byty
- nájemníci musí splnit příjmový test
- fluktuace nájemníků je nízká

V Parku

Ulice V Parku se nachází ve středu města. Po jedné její straně se tyčí tři panelové věžáky stojící samostatně v městském parku, celou protější stranu pak lemují zadní strana obchodního centra. Panelové domy obsahují 71 bytů ve 13 podlažích. Dva z věžáků patří pražské firmě TTP Invest, která byty pronajímá i rodinám, které by mohly mít problém na trhu s bydlením uspět, tedy závislé na sociálních dávkách a romské rodiny. Podmínkou je však zaplacení kauce 25000 Kč³ a i nájemné je v rámci Nového Boru poměrně vysoké⁴. Podle Úřadu práce figurují oba vchody mezi adresami s největším počtem vyplácených příspěvků na bydlení a doplatků na bydlení. I koncentrace dlouhodobě nezaměstnaných osob patří k nejvyšším ve městě⁵. V samotných domech však panuje podle výpovědí obyvatel klid a společné prostory jsou udržované. V obou vchodech je v provozu vrátnice.

Lokalita V Parku má u obyvatel Nového Boru poměrně špatnou pověst a to z několika důvodů. V podchodu vedoucím k prodejně Tesco se shromažďují bezdomovci, kteří okolí znečišťují nedopalky cigaret a žádají nakupující o peníze a cigarety. Podle výpovědi vrátných ze zmíněných domů trápí místní rezidenty také hlučící návštěvníci podniku Liberty bar přezdívaného „Díra“. A konečně, v teplých měsících se v parku zdržují nejrůznější party mladistvých.

Arnultovice

Arnultovice jsou městskou částí Nového Boru ležící v jeho severozápadní části. Zástavba je tvořená převážně rodinnými domky. Některé z nich jsou obývané romskými rodinami, které však v rámci obce patří k těm movitějším. Mezi dětmi se objevuje drobná trestná činnost, kterou řeší oddělení sociálně právní ochrany dětí Městského úřadu Nový Bor. Poskytovatelé sociálních služeb spatřují potřebnost zejména v oblasti ohraničené ulicemi Jungmannova, Nábřežní a Dobrovského.

Nemocniční 456

Panelový dům ve vlastnictví města se 34 byty. Ty jsou pronajímány převážně sociálně slabým jedincům a rodinám s nízkými příjmy. Přibližně čtvrtina obyvatel je tvořena romskými rodinami. V minulosti se zde vyskytovaly problémy v sousedském soužití a případy rasové

³ Jedna nájemnice dokonce hovořila o 28 000 Kč. Informaci s však nepodařilo ověřit.

⁴ 100-120 Kč na m² plus služby. V jednom případě například náklady vyšplhaly na 9000Kč.

⁵ Déle než 1 rok v evidenci

diskriminace, nicméně v době šetření již konfliktní jedinci na této adrese nebydleli. Ke stabilizaci lokality přispívá jednak přítomnost správcové, a také kamerový systém, který monitoruje jak dění v domě, tak v blízkém okolí.

„Neviditení“ sociální vyloučení

Jak již bylo naznačeno výše, v Novém Boru nedochází k výraznější koncentraci sociálně vyloučených osob a rodin, a v důsledku ani ke vzniku deprivovaných zón. I v případě sociální ubytovny v Severní ulici se navíc daří negativní dopady vyšší koncentrace osob na společenském okraji zvládat, a to jak směrem dovnitř, tak vůči okolí. Sociální odbor i neziskové organizace evidují několik adres, kde v minulosti pobývaly, či stále pobývají vícegenerační romské rodiny, které spadají mezi příjemce sociálních dávek, nicméně vzhledem k vysoké migraci těchto rezidentů se význam sledovaných adres z hlediska sociální exkluze rychle mění. Řada z těchto rodin se v současnosti nachází na území Velké Británie. Stejně nečekaně jako odešly, se však mohou vrátit, například v souvislosti s výsledkem britského referenda o opuštění EU.

Velká část osob ohrožených dluhy, ztrátou zaměstnání, či bydlení je tedy rozprostřena po městě. Právě kvůli této skutečnosti je kvantifikace obtížná, nicméně lze částečně vyjít z údajů Úřadu práce. Ten k březnu 2016 evidoval na území Nového Boru⁶ 194 osob, které jsou v evidenci uchazečů o zaměstnání déle než jeden rok. Pouze 50 z nich pocházelo z výše uvedených adres a lokalit⁷. Naopak tři čtvrtiny dlouhodobě nezaměstnaných žije rozptýlených po Novém Boru.

Tabulka XY: Počet uchazečů o zaměstnání evidovaných déle než 12 měsíců

	uvedené lokality	mimo lokality
celkem	50	144
z toho lidé bez vzdělání, s neukončeným základním vzděláním, se základním vzděláním (včetně praktické školy)	28	53
průměrný věk	42 let	47 let

Adresné informace o dávkách v hmotné nouzi bohužel k dispozici nemáme. I zde však platí, že naprostá většina z příjemců těchto dávek žije mimo uvedené adresy. Dokonce i v první desítce vchodů s největším počtem vyplacených dávek na bydlení (příspěvek i doplatek) sestavenou na základě zkušenosti pracovníků ÚP, se objevují místa, která za problémové

⁶ Vyňaty byly městské části Pihel a Janov

⁷ Zařazena byla i adresa Městského úřadu, kde většinou mají trvalé bydliště hlášené osoby bydlící na ubytovně, či lidé bez domova, pakliže nepoužívají adresu posledního bydliště.

lokality považována nejsou. Naopak se do ní „neprobojoval“ žádný z arnultovických domů, což je do značné míry dáno charakterem zástavby, nicméně pokud nesledujeme relativní koncentraci příjemců dávek, nýbrž absolutní, je nutné záběr rozšířit.

Přestože tato skupina obyvatel neobývá sociálně vyloučené lokality v pravém slova smyslu, neměla by být ztrácena ze zřetele. Lidé, o nichž je řeč, čelí ve svém životě často podobným problémům a výzvám jako ti, kteří se na ubytovnu dostali. Pokud bychom situaci této části populace chtěli ilustrovat s pomocí schématu sociálního vyloučení XY, které jsme uvedli výše v textu, pak bychom se pohybovali na pomezí sloupců A a B. Hlavním úkolem relevantních aktérů by proto měla být prevence hlubšího společenského propadu těchto osob a zabránění tvorbě alternativních životních strategií. Je však třeba počítat s tím, že kontaktovat tyto lidi bude náročné, neboť zpravidla nejsou zvyklí využívat institucionální pomoc, či o sobě „dát vědět“, zejména v anonymnějším prostředí sídlišť. Už během šetření na sídlišti Rumburských hrdinů se ukázalo, jak obtížné je zde s lidmi hovořit, zejména o jejich životní situaci. Ve dvou případech však došlo k tomu, že si respondenti vzali kontakt na terénní pracovníci obce, neboť chtěli sami využít její pomoc, anebo věděli o někom, kdo by ji využít mohl. Řada respondentů však o této formě pomoci doposud nevěděla, anebo předpokládala, že jde o servis určený Romům (viz kapitola Sociální služby). Při šetření na adresách v Parku jsme se zase od jedné respondentky dozvěděli o rodinách ve svízelné životní situaci na panelovém sídlišti ve Svojsíkově ulici, kde tato paní dříve bydlela.

Etnicita

Dle kvalifikovaných odhadů zde žije na území ORP Nový Bor 350 - 400 Romů, přičemž převážnou část (cca 70%) tvoří osoby do 20 let⁸. Oblasti s nejvyšší koncentrací romského obyvatelstva přímo v Novém Boru jsou ubytovna v Severní 755, kde během roku 2015 Romové využívali téměř 40% kapacity, dále část Arnultovic, městský objekt v Nemocniční 456 a lokalita v Parku. Dlouhodobě žijí v Novém Boru rodiny Gorolů a Tancošů. Mezi oběma rodinami, a mnohými dalšími, panují místy napjaté vztahy.

Soužití romské menšiny s majoritou je mnohem méně dramatické, než jak ho v posledních letech prezentovala média. Mediální obraz Nového Boru je totiž do značné míry formován událostí z roku 2011, kdy skupina Romů v baru napadla 3 muže obušky a mačetami a těžce je zranila. Kauza „Mačetového útoku“ pak byla sdělovacími prostředky ostře sledována několik let, prakticky až do vynesení rozsudku nad útočníky v lednu 2015. Bezprostřední odpovědí na incident byly vlny protiromských demonstrací na českolipsku a šluknovsku, kterých se účastnilo několik stovek lidí a na nichž musely zasahovat pořádkové oddíly policie. Přímo v Novém Boru je však mačetový útok vnímán jako ojedinělá nešťastná událost, na čemž se shodli všichni respondenti, s nimiž jsme na toto téma zavedli řeč, ať už šlo o zástupce institucí, či obyvatele sídlišť. Řada z nich dokonce projevila soucit s dětmi útočníků, které „to musely mít pak v kolektivu těžké“. Během šetření jsme narazili i na obyvatele, kteří neskrývali své opovržení vůči Romům, či na několik pouličních protiromských nápisů, nicméně si dovolíme tvrdit, že interetnické vztahy v Novém Boru patří k těm nejlepším, které jsme měli možnost v obcích spolupracujících s ASZ poznat. Svůj podíl na této skutečnosti

⁸ Zpráva o stavu romské menšiny za rok 2015,

má zřejmě velikost obce, která vytváří méně anonymní vztahy, a zapojení Romů do běžného vzdělávacího proudu. V době zpracování Zprávy o stavu romské menšiny za rok 2015 navštěvovalo přímo v Novém Boru školku 14 romských dětí. Naopak pouze 5 Romů navštěvovalo ZŠ praktickou.

I přesto, že vztahy mezi Romy a majoritou lze hodnotit jako dobré, a že mezi starousedlíky lze nalézt vzdělanější a lépe situované jedince, platí, že romská populace Nového Boru je celkově chudší, méně vzdělaná a více ohrožena sociopatologickými jevy.

Podle zkušeností sociálního odboru se této skupiny obyvatel dotýká záškoláctví, trestná činnost, ekonomická prostituce, drogy, gamblerství a lichva.

Bezdomovectví

V době šetření se na území Nového Boru zdržovalo přibližně 10 bezdomovců, přičemž někteří migrovali mezi Novým Borem a Českou Lípou. Během dne se pohybovali převážně v okolí prodejny Tesco v lokalitě v Parku, či na autobusovém nádraží. Podle informací od terénní pracovníce úřadu využívali k přenocování zejména opuštěný dům v ulici Nemocniční a drážní budovu v blízkosti železničního přejezdu.

Bydlení

Řešení celé řady problémů spojených se sociálním vyloučením leží v oblasti bydlení. Bydlení sociálně vyloučených bývá často nevyhovující (ať už stavebním stavem, hygienickou úrovní nebo sousedskými vztahy) nebo nestabilní (k tomu přispívají krátkodobé smlouvy, vysoké nájemné i samotná ekonomická situace osob a rodin). Nedostatky v oblasti bydlení mají vliv na celou řadu dalších oblastí – lidé poštipaní od štěnic např. obtížněji hledají práci, děti v přelidněné domácnosti nemají prostor na školní přípravu, časté stěhování narušuje vztahy se sousedy i k místu bydliště atd. Je-li tedy cílem lokálních partnerů komplexní řešení sociálního vyloučení, měli by bydlení věnovat pozornost. Hlavním hybatelem v oblasti pozitivních změn bývá v této oblasti samotné město, proto se nejprve zaměříme na jeho kapacitu.

Kapacity města

Homeless office

Jako „homeless office“ jsou označovány prostory v zázemí novoborských technických služeb, které jsou k dispozici osobám bez domova, pokud venkovní teploty klesnou pod minus 5 stupňů. Nejedná se tedy o bydlení v pravém slova smyslu, nýbrž o nocležnu, která má chránit bezdomovce před umrznutím. Za 10 Kč dostanou kromě možnosti vstupu ručník a mýdlo. Spí se na nafukovacích karimatkách na zemi. Možnost vstupu mají pouze osoby, které nejsou opilé⁹. Přes den se homeless office využívat nesmí. Osoby bez domova mohou do večera buď zůstat venku, anebo využít obdobné zařízení s denním provozem v České Lípě. Kapacita zařízení je 5 osob.

Sociální ubytovna v Severní 755

Pro řešení problematiky bydlení sociálně slabých má město k dispozici ubytovnu, kterou v současné době spravuje Farní Charita Česká Lípa. Jak již bylo zmíněno, kromě samotné ubytovny s kapacitou 124 lůžek, se v objektu nachází také azylový dům pro 7 rodin s dětmi a jeden nouzový pokoj pro 2- 4 osoby, které se ocitly v akutní krizi způsobené ztrátou bydlení. Vzhledem k tomu, že ubytovně byl již věnován prostor v předchozích kapitolách, zaměříme se tentokrát na to, jakou funkci ubytovna plní v rámci celého systému bydlení. Zařízení tohoto typu se obecně vyznačují vysokou mírou fluktuace, a ani v případě Nového Boru tomu není jinak - podle informací Farní Charity Česká Lípa se jen za rok 2015 na ubytovně vystřídalo 70 lidí. Většinou šlo o neplatiče, či osoby, které nebyly s to respektovat stanovená pravidla. Pouze přibližně 2 osoby za půl roku odchází z ubytovny do bytu, aby si polepsily. Není také bez zajímavosti, že naši respondenti žili na ubytovně zpravidla 5 či 6 let. Zdá se tedy, že rodiny a jednotlivci, které se podaří stabilizovat, na ubytovně spíše zůstávají, než aby ji využili jako tranzitní místo. 2 z 5 sice hovořili o tom, že by rádi ubytovnu opustili, nicméně dle svých slov vyčkávali na ten správný okamžik. V prvním případě respondent nechtěl investovat do nábytku, který by v případě nájemního bydlení pořídil musel, a vydělané peníze utrácel raději jiným způsobem, ve druhém případě oslovená čekala, až dítě vyhodí školu. Je rozhodně dobře, že je ubytovna spravována takovým způsobem, že se z ní lidé nesnaží prchat, na druhou stranu pořád platí, že tento typ bydlení není dlouhodobě vhodný zejména pro rodiny s dětmi. V době šetření se v budově nacházelo ve všech režimech bydlení 27 osob mladších 18 let, z toho 6 bylo školou povinných a 15 předškoláků. Domníváme se proto, že je třeba právě rodiny s dětmi motivovat k tomu, aby vyhledávaly plnohodnotný domov, a pomáhat jim v tomto úsilí. Spíše než v relativně příjemném prostředí ubytovny spatřujeme bariéru v absenci dostupného bydlení.

Obecní byty

⁹ Během zimy není samozřejmě reálné, aby lidé bez domova nekonzumovali alkohol vůbec. Tato podmínka se proto uplatňuje s jistou mírou tolerance.

Obec Nový Bor disponuje 320 byty, přičemž 113 z nich je v režimu domu s pečovatelskou službou. Byty v obecním fondu mají dispozice od 0+ KK až po 4+1. Veškerou správu pro město zajišťuje firma NOBYS, nicméně o přidělování bytů rozhoduje Rada města na základě doporučení bytové komise. Firma NOBYS také koordinuje s obcí postup v případě vzniku dluhů a spolupracuje s ekonomickým odborem a v případě potřeby i odborem sociálních věcí. Smlouvy jsou uzavírány nejprve na půl roku, v případě dobré platební morálky jsou posléze obnovovány po jednom roce. Podobně jako v jiných obcích, malé množství lidí má z minulosti smlouvu na dobu neurčitou. Výše nájemného je stanovena na 40 Kč na m², takže například u malého bytu 1+1 o výměře 30 m² je možné vejít se s náklady na bydlení včetně energií do 3000Kč. Ve srovnání s alternativami, které jsou využívány osobami ohroženými sociálním vyloučením, jako například ubytovna, či domy v ulici V Parku, jsou byty v obecním fondu jednoznačně nejlevnější. Podle informací firmy NOBYS jsou byty uvolňovány nárazově a sporadicky. Město má k dispozici i tzv. sociální byty¹⁰, které mohou využívat pouze osoby splňující příjmový test. V těchto bytech se uzavírají dvouleté smlouvy, které jsou případně prodlouženy dodatkem. Příjmový test se v tomto případě již nedokládá a neděje se tak ani v dalších časových intervalech. Sociální byty se rovněž prakticky neuvolňují. Právě nedostatek obecních bytů se jeví jako hlavní překážka pro vybudování systému, který by umožňoval stabilizovaným jedincům a rodinám bydlícím v nevyhovujících podmínkách vybudovat adekvátní zázemí pro život a zároveň se nevystavit rizikům plynoucím z vysokých nájmu. Podle vyjádření města jsou nejvíce nedostatkové byty 0+KK a 2+1.

Trh s bydlením

Kromě města je významným hráčem na trhu s bydlením Okresní stavební bytové družstvo Česká Lípa, které má ve vlastnictví, či pod svoji správou v Novém Boru 1140 jednotek. Podle statistik ČSÚ z roku 2011 se na území Nového Boru přitom nacházelo 3151 bytů obývaných nájemníky a družstevníky, což znamená, že OSBD Česká Lípa kontroluje více než třetinu z nich. Bohužel se nám nepodařilo od zástupců družstva získat podrobnější data ohledně situace v jednotlivých domech, nicméně z rozhovoru vyplynulo, že zkušenost se správou novoborských bytů se neliší od zkušenosti z jiných měst v regionu, kde družstvo působí. V rozhovoru se potvrdil také obecný trend, že snáze se kontrolují domy ve vlastnictví družstva, než v případě SVJ. Právě SVJ bývají tváří v tvář problematickým nájemníkům velice zranitelná a stávají se obětí podnikatelů s chudobou. Některé sociálně vyloučené lokality v Ústeckém kraji, například v Litvínově, či v Mostě, vznikly právě kvůli neschopnosti SVJ řešit situace, kdy malé množství bytů v domě obsazovali vlastníci rodinami závislými na dávkách, aniž by řešili mnohdy problematické soužití a výskyt obtížného hmyzu. Dávky na bydlení zajišťovaly pronajímatelům často vyšší příjem, než je v regionu obvyklé, zvláště pokud se podařilo do menšího bytu ubytovat větší množství lidí, a tak se do tohoto systému přes realitní kanceláře začali zapojovat i lidé, kteří již v lokalitě sami nechtěli bydlet a své byty raději dali k dispozici.

¹⁰ Jedná se o byty vybudované z dotací, které stanovovaly podmínky užívání. Výše nájemného je zde stejná jako v ostatních obecních bytech.

Následující tabulka obsahuje informace o vývoji dluhů z výročních zpráv OSBD Česká Lípa. Ukazuje se jednak, že v souvislosti s ekonomickým oživením regionu se počet dlužníků snižuje a dá se očekávat, že současně klesá i riziko ztráty bydlení. Zároveň se potvrzuje, že počet dlužníků klesá mnohem rychleji v družstevních bytech, než v bytech vlastníků, kde družstvo pouze vykonává správu. O něco lepší je situace v těch SVJ, která vznikla z družstevních bytů.

Počet dlužníků	2011	2012	2013	2014	2015
v družstevních bytech	606	548	468	451	373
v SVJ ve správě družstva	89	77	90	88	72
V SVJ vzniklých z družstevních bytů	110	89	86	90	67

Sama výroční správa konstatuje, že „domněnka, že vlastníci bytových jednotek se mnohem méně často stávají dlužníky ve srovnání s nájemníky, se nepotvrzuje. Vymáhání dluhů u vlastníků je mnohem složitější. V těchto případech již nelze podat výpověď z nájmu a vystěhovat uživatele bytu“¹¹.

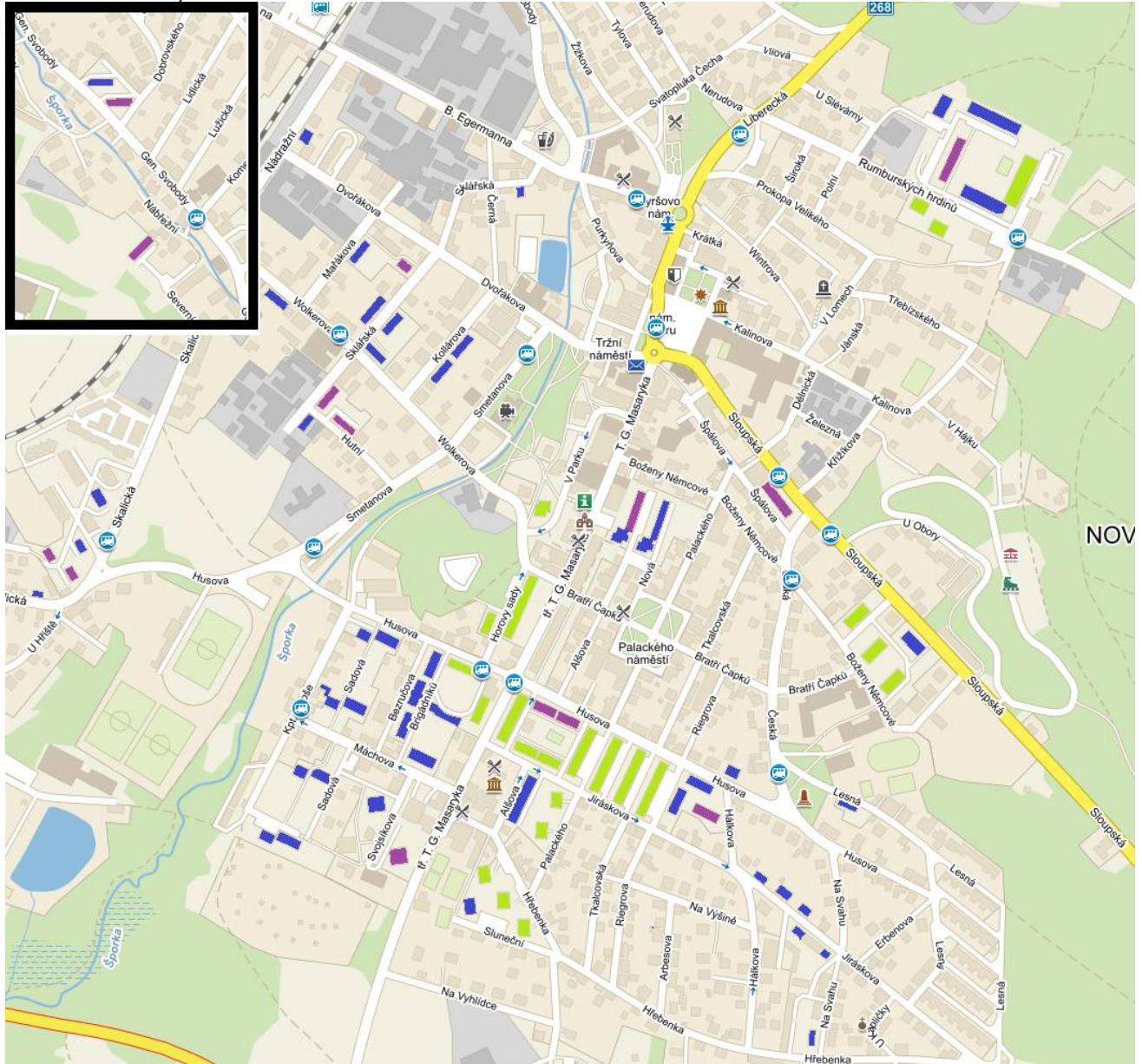
Ačkoliv se na území Nového Boru nepohybují spekulanti a podnikatelé s chudobou, a není důvod očekávat vlnu ztráty bydlení, považujeme za vhodné situaci v SVJ sledovat, právě kvůli zmíněné zranitelnosti. Podařilo se nám hovořit se třemi předsedy novoborských SVJ. Ačkoliv byla situace v jejich domech v době šetření dobrá, dva z nich připustili, že v minulosti se setkali s tím, že se do domu nastěhovali problémoví nájemníci a komunikace s majitelem vážla. Družstvo má navíc ze zákona povinnost své byty předávat do osobního vlastnictví, takže je třeba počítat s tím, že SVJ v Novém Boru ještě přibude.

Doporučujeme proto prohloubit komunikaci s jednotlivými SVJ, případně prostřednictvím velkých správců, kterými je OSBD Česká Lípa, ale i NOBYS, který kromě bytů města zajišťuje správu pro více než 30 SVJ. Působení obou subjektů znázorňuje následující mapa.

¹¹ Výroční zpráva OSBD Česká Lípa, 2011

Tabulka XY: Domy ve správě firmy NOBYS a OSBD Česká Lípa (v černém rámečku výřez části Arnultovic)

Legenda:

SVJ spravovaná NOBYS

SVJ spravovaná OSBD ČL

Domy s byty OSBD ČL

Analýza potřeb pro oblast bydlení

potřeba	jak ji naplňujeme	jak ji naplnit chceme	Překážky/rizika
1. Systém prostupného a sociálního bydlení	1.1. a) Nový Bor nemá Koncepti prostupného bydlení, ale řídí se podle směrnice č. 5.07. Přidělování sociálních bytů se řídí navíc Smlouvou o poskytnutí dotace. V praxi určitou formou k prostupnému bydlení dochází (krizové lůžko, azylové ubytování, sociální ubytovna a sociální byty). b) Obec disponuje 320 byty (113 v DPS + 207 ostatní) o velikosti 0+KK až 4+1 v různých lokalitách.	1.1. a) Vnik Koncepce prostupného bydlení pro jasnější rozdělení stupňů prostupného bydlení b) Zajistit bytové kapacity pro sociální bydlení ve velikosti 1+KK až 3+1 pro uspokojení poptávky žadatelů. Byty propojeny se soc. službou Město – výstavba nového bytového domu s 8 byty (IROP) NNO nákup soc. bytů (podle parametrů výzvy) Sociální byty provozované ČCE (nákup budovy Prokopa Velikého 233 pro nejméně 3 byty; IROP)	1.1 Limity bytového fondu Financování Neprostupnost z důvodu malého množství sociálních bytů Nastavení pravidel přidělování soc. bytů Dluhy zájemců o městský byt
	1.2 1. Stupeň a) Existuje 1 nouzový pokoj, 7 azylových	1.2. 1. Stupeň a) Rozšíření kapacity nouzových pokojů na	1.2. a) b) c) Financování Nízká prostupnost klientů z nouzových a

	<p>pokojů pro muže, matky s dětmi; podpořeno službami SAS</p> <p>b) Chybí sdílené bydlení pro děti z dětského domova</p> <p>c) <u>Mimo KPSVL</u> Chráněné bydlení – pro zdravotně postižené – 1 byt v Rumburských hrdinů 859</p> <p>Pro duševně nemocné –Mařenice pro dospělé ženy s mentálním a kombinovaným postižením; NB Husova – imobilní, NB Revoluční – víceméně soběstační – od 04/2016</p>	<p>2. Zachování kapacity azylových pokojů. Nadále podporovat v prostupném bydlení službami SAS</p> <p>Zajistit udržitelné financování SAS služeb (IP Libereckého Kraje)</p> <p>Provázet s další terénní službou a další podporou, dluhy; podpora prostupného bydlení (OP Z)</p> <p>b) Startovací byt pro děti z DD Kropach (3+1 pro sdílené bydlení s dozorem)</p>	<p>azylových pokojů do dalších stupňů prostupného bydlení (nízká motivace, dluhy, malá kapacita prostupného bydlení)</p> <p>b) neuvolní se vhodný byt</p> <p>finance na placení nájmu</p>
	<p>1.3. 2. Stupeň</p> <p>1.3.1. Fungující objekt prostupného bydlení v Severní ulici 755 provozovaná FCH Česká Lípa (se službami)</p>	<p>1.3. 2. Stupeň</p> <p>1.3.1. a) Potřeba investice do rekonstrukce objektu (mimo KPSVL IROP)</p> <p>b) Snaha o větší</p>	<p>1.3.</p> <p>a) Podmínky dotací neumožňující celkovou rekonstrukci objektu Severní 755. Nutno hledat jiné zdroje</p> <p>b) Nedostatek bytové</p>

	<p>1.3.2. Neexistuje návazný stupeň soc. bydlení se soc. službou</p>	<p>prostupnost z dočasného ubytování pomocí investic do sociálních bytů</p> <p>c) Systém prostupného bydlení podpořit terénní prací, aby byla dostupná pro všechny stupně prostupného bydlení</p> <p>1.3.2. Investice do soc. bydlení (viz. část 1.1.) a jejich navázání na soc. službu A následná prostupnost do městských bytů či na volný trh s nemovitostmi</p>	<p>kapacity rozmístění z ubytovny pro CS</p> <p>c) Malá kapacita služeb</p> <p>1.3.2. Naplnění kapacit a malá prostupnost.</p> <p>Diskriminace Romů či velkých rodin na trhu s bydlením</p>
	<p>1.4 Přidělování bytů</p> <p>Na systému prostupného bydlení (přidělování bytů) participuje Bytový odbor, NNO FCH, OSVZ společně s Bytovou komisí</p>	<p>1.4 N nutné udržet tuto fungující spolupráci</p> <p>Poskytnout možnost žádat o městský byt, i když mají dluh – u nově vzniklé formy soc. bydlení, která je spojena se soc. prací</p>	<p>1.4. Dlouhé čekací doby na přidělení bytu a limit pro prostupnost CS kvůli dluhům na městě</p>
<p>2. Bezdlužnost vůči městu a efektivnější vymáhání pohledávek za bydlení</p>	<p>2.1. a) Město: celková pohledávka za bydlení je 401.440,-Kč; vymahatelných, cca 377.070 Kč,-</p> <p>Město má splátkové kalendáře – do 18 měsíců sepisuje Nobys; nad 18 měsíců schvaluje zastupitelstvo. Funguje i zvláštní příjemce dávky</p> <p>Město neprotíná dluhy ani penále. Penále</p>	<p>2.1. a) b) c) SAS + OSP + další služby NNO – podpora platební morálky a oddlužení (splátkové kalendáře), spolupráce služeb</p> <p>a) Možnost odpracování dluhu za bydlení v rámci VPP</p> <p>Strategie efektivního vymáhání dluhů – město zvládá samo (právník); splátkové kalendáře</p>	<p>2.1. Vysoká míra předlužení, nízká motivace řešit vlastní situaci, výše požadované kauce</p> <p>Dluh vůči městu jako limit prostupného bydlení</p>

	<p>nenaskakují, když dlužník splácí splátkovým kalendářem.</p> <p>b) Vymáhání pohledávek na nájemném se týká i FCH;</p> <p>c) Dluhy za odpad a pokuty</p>	<p>a+b) možnost podpory terénním pracovníkem pro město i FCH</p> <p>b) Zintenzivnění spolupráce mezi FCH a ÚP (zvláštní příjemce dávky)</p>	
<p>3. Prevence vzniku dalších SVL ve městě</p>	<p>3.1.</p> <p>a) Město nic velkého nerozprodává. Ubytovna v Křížíkově zrušena, druhá ubytovna je sociální, další ubytovny se neplánují</p> <p>b) Problém by mohl nastat se SVJ, může docházet k pronajímání bytů problematickým nájemníkům</p>	<p>3.1.</p> <p>b) Rozšíření spolupráce mezi městem, SVJ a OSBD – uspořádání workshopů; předávání informací přes Nobys pro SVJ a OSBD</p> <p>Seznámit je se sítí služeb, na koho se můžou obrátit a že nájemníky mohou na služby nasměřovat</p>	<p>3.1.</p> <p>a) změna politiky města</p> <p>b) Nezájem SVJ a OSBD o spolupráci</p> <p>Neochota majitelů jednat</p> <p>Větší podíl pronajímaných bytů</p>
<p>4. Zkvalitnění prostředí v bydlíštích a jejich okolí bydlíšť</p>	<p>4.1</p> <p>a) V problémových lokalitách pravidelně působí sociální služby (TP, SAS, apod.) a další subjekty (TP NZDM asistenti prevence kriminality, ad.)</p> <p>b) Navázat komunitní prací na už proběhlé akce ubytovny Severní</p>	<p>4.1</p> <p>Komunitní práce – pokračovat v zapojení obyvatel SVL do údržby a rekultivace, např. ubytovna Severní (KPSVL, OP Z)</p> <p>Pokračovat v těchto aktivitách a zajistit jejich financování (NZDM – IP Kraj, volnočasový klub, hřiště, apod.)</p> <p>b) Komunitní pracovník FCH na 0,5 – 1 úvazek k objektu</p>	<p>4.1</p> <p>a) malá kapacita služeb a financování</p> <p>Nezájem CS</p> <p>Financování hřiště, volnočasových klubů;</p> <p>b) Častější fluktuace ubytovaných</p>

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

		prostupného bydlení v Severní ulici 755	

Agentura
pro sociální začleňování

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „Systémové zajištění sociálního začleňování“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz